

نقش توپخانه سپاه در دو عملیات بزرگ والفجر ۸ و کربلای ۵

سردار سرتیپ یعقوب زهدی

تنظیم: حجت‌الله کریمی*

<p>سردار یعقوب زهدی از فرماندهان واحد توپخانه سپاه در دوران دفاع مقدس در دومین دوره انتقال تجارت فرماندهان دفاع مقدس در اردوگاه میثاق آبادان و یادمان شلمچه عملکرد توپخانه سپاه را در دو عملیات والفجر ۸ و کربلای ۵ تشریح کرد. وی ابتدا ضمن بیان کلیاتی از واحد توپخانه سپاه، مأموریت‌های توپخانه را در قالب دو مبحث مأموریت‌های کلی و تاکتیکی توضیح داد و سپس شرحی از سازمان توپخانه بیان کرد. سردار زهدی در ادامه به نقش و عملکرد توپخانه در عملیات والفجر ۸ پرداخت و در پایان نیز با تأکید بر نقش آتش در عملیات کربلای ۵، تلاش‌ها، اقدامات و ابتکارات واحد توپخانه سپاه را در این عملیات - که یکی از سهمگین‌ترین نبردهای ایران و عراق در طول جنگ بود - تشریح کرد.</p>	چکیده		
<p>واژگان کلیدی: یعقوب زهدی، توپخانه، والفجر ۸، انتقال تجارب فرماندهان، دفاع مقدس، دانشگاه امام حسین (ع).</p>			

کلیات توپخانه

توپخانه، موشکی، هوانیروز و هوایی را هماهنگ می‌کند. مثلاً وقتی نیروی هوایی می‌خواست عملیات کند، شهید بابایی یا شهید اردستانی که در قرارگاه بودند، با بنده که توپخانه بودم هماهنگ می‌کردند تا کانال یا دالانی برای عبور باز شود و آتش‌های منحنی متوقف شود؛ چون هواپیماهای ما از ارتفاع پایین پرواز می‌کردند و نتیجه عملیات هوایی را هم دیدبانان توپخانه گزارش می‌کردند و ما به ایشان منتقل می‌کردیم.

آتش نیز مانند نیروی پیاده طرح مانور دارد و طرح‌ریزی می‌شود. درست همانند یگان مانوری که

سردار یعقوب زهدی ابتدا با بیان کلیاتی درباره واحد توپخانه و مأموریت‌های آن گفت: «اساساً در یک نبرد نظامی، قدرت رزمی از دو عنصر اصلی مانور و آتش تشکیل می‌شود. مانور به حرکت و جابه‌جایی در میدان نبرد برای کسب موقعیت برتر اطلاق می‌شود. آتش از دو بخش آتش‌های مستقیم و غیرمستقیم تشکیل شده است. بخش عمده آتش غیرمستقیم یا "منحنی" توپخانه است. در میدان رزم، مرکزی با عنوان "مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش"، آتش‌های غیرمستقیم مثل

* کارشناس مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

سال پانزدهم □ شماره پنجاه و هشتم □ زمستان ۱۳۹۵ و بهار ۱۳۹۶

سردار یعقوب زهدی از فرماندهان واحد توپخانه سپاه در دروان دفاع مقدس، اردوگاه میثاق آبادان، اردیبهشت ۱۳۹۵.

۲. گردان: هر گردان توپخانه ۳ آتشبار تیر (۱۸-۱۲) توپها استفاده می‌کردند. توپ‌های مورد استفاده در قبضه توپ، یک مرکز طرح‌ریزی آتش و چند تیم دیدبانی دارد.

۳. گروه: هر گروه توپخانه متشکل از ۴ الی ۶ گردان توپخانه است.

۴. توپخانه لشکری: ۴ الی ۶ گردان توپخانه، یک توپخانه لشکری را تشکیل می‌دهد.

ارتش جمهوری اسلامی ایران ۵ گروه توپخانه‌ای داشت که عبارت بودند از: گروه‌های ۱۱، ۲۲، ۳۳، ۴۴، ۵۵.

سپاه پاسداران نیز ۶ گروه توپخانه‌ای داشت که عبارت بودند از گروه‌های ۶۰ رسالت، ۶۱ محرم، ۶۳ خاتم، ۶۴ الحدید، ۱۵ خرداد و ۵۶ یونس.

از توپ‌ها به کار گرفته می‌شد که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از: توپ ۱۰۵ میلی‌متری، توپ ۱۲۲ میلی‌متری، توپ ۱۳۰ میلی‌متری، توپ ۱۵۲ میلی‌متری، توپ ۱۵۵ میلی‌متری، توپ ۱۸۰ میلی‌متری و موشک‌انداز کاتیوشا و ۲۴۰ میلی‌متری.

گفتنی است که توپخانه سپاه از توپ‌های غنی‌متی در عملیات‌های فتح‌المبین و بیت‌المقدس که بیش از ۲۰۰ قبضه بود، تشکیل شد و به همین دلیل اکثراً روسی بود.

انواع توپ

دو سازمان نظامی ایران یعنی ارتش جمهوری اسلامی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، از انواع مختلف

۴۵ کیلومتر بود که به همت برادران جهاد احداث شد. ۱۵۰۰ سنگر نفرات را در طول جاده‌ها در زیر خاکریز به نحوی که در عکس هوایی مشخص نبود، ایجاد کردیم. برای احداث این سنگرها حدود یک ماه مانده به عملیات ۵۰ نفر بسیجی آوردیم که شب‌ها کار می‌کردند و اجازه خروج از منطقه را نداشتند.

شرح عملیات توپخانه

قبل از اینکه عملکرد واحد توپخانه در زمان اجرای عملیات والفجر ۸ تشریح شود، اشاره به چند نکته لازم است. نکته اول اینکه سپاه پاسداران در زمان اجرای عملیات والفجر ۸ مجموعاً ۱۷ گردان توپخانه داشت و از ارتش نیز خواسته شد ۳۰ گردان توپخانه در اختیار سپاه قرار دهد. اما پس از بحث‌ها و جلسات متعدد در نهایت با ابلاغ قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ع) ۱۵ گردان توپخانه از ارتش به سپاه مأمور شد. نکته دیگر اینکه در این عملیات برای اولین بار در دفاع مقدس به یک گروه توپخانه مأموریت دادیم که در خارج از منطقه عملیات برای عملیات کار کند و ۸ گردان توپخانه را برای جنوب بصره و جاده استراتژیک بصره به فاو که عقبه دشمن بود، اختصاص دادیم.

سپاه در زمان اجرای عملیات والفجر ۸ مجموعاً ۱۷ گردان توپخانه داشت و از ارتش نیز خواسته شد ۳۰ گردان توپخانه در اختیار سپاه قرار دهد. اما با جلسات متعدد و ابلاغ قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ع) ۱۵ گردان توپخانه از ارتش به سپاه مأمور شد.

توپخانه در عملیات کربلای ۵

پس از توقف عملیات کربلای ۴، اجرای عملیات کربلای ۵، واحد توپخانه نیز از جمله واحدهایی بود که می‌بایست در زمان اندکی که بین توقف کربلای ۴ تا اجرای کربلای ۵ وجود داشت، آمادگی لازم را کسب می‌کرد. بنابراین، پس از ابلاغ مأموریت، واحد توپخانه مطالعات و بررسی‌های خود را شروع کرد. در کربلای ۵ برخلاف عملیات والفجر ۸، جغرافیای زمین علیه جبهه خودی بود. اگر بخواهیم هندسه زمین عملیات را ترسیم

از چپ: برادر یعقوب زهدی معاون واحد توپخانه، علی شمخانی قائم مقام فرماندهی کل سپاه، ناشناس، ناشناس، شفیع زاده فرمانده توپخانه در دوران دفاع مقدس و ناشناس.

و تصرف کردند، تعدادی از آنها پاک سازی نشده بود. پل روی کانال ماهی هم به شدت زیر آتش دشمن بود. نیروهای لشکر ۲۵ کربلا به فرماندهی مرتضی قربانی روبه روی پل یک خاکریز دوجداره ایجاد کرده بودند که این خاکریز بر اثر شدت و حجم بسیار بالای آتش دشمن حین احداث پیچ و خم پیدا کرده و به شکل یک مار درآمده بود.

در این طرف، نیروهای خودی به کانال زوجی رسیده بودند و ارتش عراق می کوشید ما را از کانال زوجی و نوک کانال ماهی عقب بزند. این عملیات به قدری حساسیت داشت که عدنان خیرالله وزیر دفاع عراق، در منطقه عملیات حاضر شده بود و شخصاً عملیات را فرماندهی و هدایت می کرد تا بلکه ایرانی ها را از کانال زوجی و نوک کانال ماهی عقب بزنند. آنها فشار را تشدید کردند و حتی موفق شدند یک سرپل گرفته، رخنه ای بین نیروهای ما ایجاد کنند. بنده (یعقوب زهدی) به اتفاق

خاموش کنیم؛ زیرا توپخانه را عقب کشیده بود و با آخرین برد خط مقدم ما را می زد. از طرف دیگر، نیروی هوایی عراق مأموریت داشت عقبه و توپخانه ما را بزند و فشار هوایی و شیمیایی شدیدی روی توپخانه ما بود. در والفجر ۸ تدبیری کرده بودیم که براساس آن نیروی سازمانی آتشبار تقسیم بر ۳ شده بود. بنابراین، سه نفر پای قبضه، سه نفر در اردوگاه و سه نفر در عقبه یگان بودند. موقع بمباران شیمیایی این سه نفر را جایگزین می کردیم و همین امر سبب شد که تداوم آتش حفظ شود. در کربلای ۵ هم همین طور بود و تداوم آتش داشتیم. با این تدبیر آتش برقرار شد و مهمات بسیار زیادی مصرف شد؛ به طوری که حدود ۱/۵ میلیون گلوله توپ شلیک کردیم.

در عملیات کربلای ۵ یک مشکل پیش آمد؛ در قسمت نوک کانال ماهی چند موضع "ن" شکل قرار داشت. هر چند رزمندگان اکثر این مواضع را پاک سازی

